

Asia: VN/34767/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaanopintolaiksi ja ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Opetushallitus pitää kaikkia ehdotettuja säädösmuutoksia tarpeellisina. Opetushallitus tuo esiin sen, että esityksestä aiheutuu Opetushallitukselle lisätyötä, joka tulee huomioida työn resursoinnissa. Lisätyötä aiheuttavia ehdotuksia ovat erityisesti seuraavat:

- Ulkomaanopintolaki: Lain soveltamisalan laajentamisen myötä hakemusmäärä kasvaa. Lisäksi alkuvaiheessa tulee kehittää menettelyt uudentyypisten ulkomaisten koulutusten arviointiin ja hankkia uusia luotettavia tiedonhakukanavia.
- Ulkomaanopintolaki: Osaamisen täydentämisen keinovalikoiman laajentaminen ja ammattikokemuksen arvioiminen edellyttää aikaisempaa vaativampaa ja tapauskohtaisempaa arviointityötä. Ammattikokemuksen arviointi edellyttää uudenlaista ammatillista osaamista. Muutokset lisäävät myös neuvonnan tarvetta.
- Ammattipätevyyslaki: Opetushallituksen toimivallan laajentaminen sääntelemättömiä ammatteja koskevaan unionisääntelyyn voi tuoda ennakoimattomia ja uutta erityisosaamista vaativia tehtäviä.

Opetushallitus kommentoi seuraavassa esitysluonnosta niiltä osin kuin sillä on vaikutusta Opetushallituksen päätöksentekoon tai muuhun toimivaltaan tutkintojen tunnustamisesta vastaavana viranomaisena.

Lausunnonantajan näkemykset koskien ulkomaanopintolakia.

Opetushallitus pitää ehdotettua päätöksenteon periaatteiden ja kriteerien tarkistamista tärkeänä. Muutokset selkeyttävät ja yhdenmukaistavat tutkintojen tunnustamisen periaatteita nykytilaan verrattuna. Samalla Opetushallitus tuo esiin sen, että seuraavassa vaiheessa olisi tarpeellista harkita, onko opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen (986/1998) 21 §:ään

perustuville erillispäätöksille riittävästä opinnoista vieraskieliseen opetukseen tarvetta sen jälkeen, kun ulkomaanopintolain periaatteita ja kriteereitä on tarkistettu.

Opetushallitus kannattaa Opetushallituksen toimivallan selvää määrittelyä ja sen rajaamista ehdotetussa 2 §:ssä mainittuihin tilanteisiin. Muutokset selventävät sitä, että Opetushallituksen päätöksen tarkoitus on virkakelpoisuuden osoittaminen julkisen sektorin virkaan tai tehtävään niissä tilanteissa, joissa koulutus on suoritettu ulkomailla.

Opetushallitus kannattaa lain soveltamisalan rajaamista niin, ettei sitä jatkossa sovellettaisi tieteellistä jatkotutkintoa edellyttäviin tehtäviin vaan tieteellisten jatkotutkintojen osalta ulkomailla suoritettujen tutkintojen tuottamasta kelpoisuudesta päättäisi nimittävä taho.

Opetushallitus suhtautuu myönteisesti siihen, että lakia voisivat soveltaa Opetushallituksen lisäksi myös muiden hallinnonalojen viranomaiset sillä edellytyksellä, että kyseisten hallinnonalojen erityislainsäädännössä säädettäisiin ulkomaanopintolain soveltamisesta ja toimivaltaisesta viranomaisesta. Nykyisin kolmansissa maissa suoritettujen ja kolmansien maiden kansalaisten suorittamien tutkintojen tunnustamisesta on säädetty verraten harvojen hallinnonalojen erillislainsäädännössä. Vaihtoehdoksi jää näissä tilanteissa koko tutkinnon suorittaminen Suomessa. Ulkomaanopintolain laajentaminen yleislaiksi helpottaisi tunnustamismenettelyjen käyttöönottoa eri hallinnonaloilla.

Opetushallitus kannattaa soveltamisalan laajentamista siten, että lain nojalla olisi mahdollista tehdä päätöksiä ulkomailla hankitun koulutuksen tuottamasta kelpoisuudesta korkeakoulututkintoa tai korkeakoulun opintosuoritusta edellyttävien tehtävien lisäksi myös sellaisiin säännelyihin tehtäviin, joihin on säädöspohjaisena kelpoisuusvaatimuksena muu kuin korkeakoulututkinto tai korkeakoulun opintosuoritus. Nykyisin opetuksen ja koulutuksen ammateista tällainen säännely tehtävä on varhaiskasvatuksen lastenhoitaja.

Opetushallitus suhtautuu myönteisesti osaamisen täydentämisen keinovalikoiman laajentamiseen niin, että hakijalta voitaisiin edellyttää täydentävien opintojen lisäksi tai sijaan kelpoisuuskoetta, sopeutumisaikaa tai näiden yhdistelmää. Opetushallitus suhtautuu myönteisesti myös siihen, että päätöksenteossa mahdollistettaisiin ammattikokemuksen ja Suomessa suoritettujen opintojen huomioiminen. Opetushallitus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että nykyistä joustavimmat mahdollisuudet osaamisen täydentämiseen edellyttävät, että täydentävien opintojen ja kelpoisuuskokeiden suoritumahdollisuuksia on tarjolla joustavasti, riittävästi, ennakoitavasti ja maantieteellisesti kattavasti sekä kohtuullisin kustannuksin. Suoritumahdollisuuksia tulisi olla myös englanniksi aloilla, joilla voi työskennellä englanniksi, esimerkiksi varhaiskasvatuksen alalla. Opetushallitus toivoo myös opetus- ja kulttuuriministeriön huomioivan asian korkeakoulujen ohjauksessa ja vuoropuhelussa niiden kanssa.

Ehdotettu erillinen määritelmäpykälä ja vanhan ulkomaanopintolain määritelmiin tehtävät täsmennykset ovat päätöksenteon sujuvuuden ja prosessien läpinäkyvyyden näkökulmista perusteltuja.

Opetushallitus pitää ehdotettuja täsmennyksiä asiakirjavaatimukseen tarkoituksenmukaisina. Käsittelytyön sujuvuuden ja päätöksenteon laadun näkökulmasta on tärkeää, että viranomaisella on tarvittaessa mahdollisuus edellyttää ulkomailla annetuista asiakirjoista käännökset ja erillinen vahvistus asiakirjojen aitoudesta.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan myös ehdotetut muutokset maksujen perimistä koskevaan sääntökseen ovat tarkoituksenmukaisia. Maksujen periminen ennakkollisesti sujuvoittaisi käsittelyprosessia ja varmistaisi tämänhetkistä maksumenettelyä paremmin sen, että asiakas maksaa tehdystä käsittelytyöstä. Ennakollinen periminen mahdollisesti myös vähentäisi hakemuksia, joista tehtäville päätöksille ei ole aitoa tarvetta.

Lisäysehdotus:

Opetushallitus pitää tarpeellisena säätää ulkomaanopintolaissa käsittelyn määräajoista samaan tapaan kuin ammattipätevyyslaissa. Selkeät määräajat parantavat asiakkaiden oikeusturvaa antamalla ennakoitavuutta käsittelyaikoihin ja lisäämällä palvelun läpinäkyvyyttä. Samalla määräajat tukevat viranomaisen toimintaa ja helpottavat tehtävien ja niiden resursoinnin suunnittelua. Opetushallitus ehdottaa, että kolmansissa maissa suoritettujen tutkintojen tunnustamisen menettelyyn säädetään määräajat seuraavasti:

- Käsittelyyn ottaminen ja puutteista ilmoittaminen. Viranomaisen tulee ilmoittaa hakijalle mahdollisista puutteista hakemuksessa kahden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta.
- Ratkaisuaika täydelliselle hakemukselle. Hakemus tulee ratkaista viiden kuukauden kuluessa siitä, kun tunnustamisen kannalta tarvittavat asiakirjat on vastaanotettu. Koska tällä hetkellä ei ole käytössä työvälineitä, joiden kautta kolmansissa maissa suoritettuja tutkintoja koskevia tietoja olisi kattavasti saatavissa tai vahvistettavissa, määräaika tulee kytkeä tietojen tosiasialliseen saatavuuteen.
- Velvollisuus viestiä viivästyksistä. Jos hakemusta ei ole mahdollista ratkaista viiden kuukauden määräajassa, toimivaltaisella viranomaisella on ennen määräajan umpeutumista velvollisuus ilmoittaa hakijalle viivästyksestä, perustella määräajan ylitys ja antaa arvio uudesta määräajasta.

Lausunnonantajan näkemykset ammattipätevyyslain muutoksista.

Opetushallitus suhtautuu myönteisesti lain selkeyttämiseen. Määritelmien täsmentäminen helpottaa lain soveltamista.

Työntekijöiden vapaata liikkuvuutta ja sijoittautumisoikeutta koskevan säännöksen lisääminen ammattipätevyyslakiin on perusteltua EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisujen valossa. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja ETA-sopimuksen velvoitteiden huomioiminen ammattipätevyyslaissa varmistaa nykyistä paremmin kansalaisten oikeuksien toteutumisen viranomaisten menettelyissä. Ehdotettu säännös selventäisi myös toimivaltaisen viranomaisen näkökulmasta sitä, missä tilanteessa sovelletaan mainittujen sopimusten säännöksiä ja missä ulkomaanopintolakia. Opetushallituksen näkökulmasta voimassa olevan ulkomaanopintolain säännökset ovat tietyissä tilanteissa ristiriidassa sopimukseen perustuvaa arviointia koskevan veloitteen kanssa. Tämä asiantila on tärkeää korjata.

Opetushallitus pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että 4 §:ssä huomioidaan tarve määrittää toimivaltainen viranomainen myös sellaisiin Suomessa sääntelemättömiä ammatteja koskeviin ammattipätevyyden tunnustamiseen liittyviin menettelyihin, jotka perustuvat unionin säädöksiin tai Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden toisen osapuolen kanssa tekemiin sopimuksiin.

Opetushallitus kannattaa ehdotettuja muutoksia maksujen perimistä koskevaan säännökseen.

Montonen Maisa
Opetushallitus